

donderdag

12.03.2015

20.00 Kamermuziekzaal

19.15 Inleiding door

Annemarie Peeters

Ensemble Apotheosis

Paris-London. De Franse roots
van Henry Purcell

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografie

Ensemble Apotheosis (BE) rond klavecijnist-dirigent Korneel Bernolet ontleent zijn naam aan het Oudgriekse 'apothéosis', wat 'vergoddelijking' betekent en in de kunsten op een bijzonder grootse en verheven behandeling van de muziek en haar uitvoering slaat. Het ensemble ontstond begin 2011 onder de noemer Le Quatuor Parisien, maar groeide onder de nieuwe naam al snel uit tot een variërend collectief, gaande van kamermuziek over vocale soli tot een volwaardig orkest op historisch instrumentarium in muziek van de 17e tot de 20e eeuw. In 2013 was Ensemble Apotheosis te gast in ondermeer AMUZ, terwijl ze in 2014 te gast waren op *Klara in de Singel* met werk van J.P. Rameau. In datzelfde jaar verscheen een tweede demo-cd met Vlaamse barokmuziek.

Als klavecijnist en dirigent concerteert Korneel Bernolet (BE) bij ensembles zoals Les Talens Lyriques, La Petite Bande, Scherzi Musicali, B'Rock en het Orchestre Philharmonique de Luxembourg. Op 13-jarige leeftijd deed hij zijn eerste symfonische dirigererervaring op en vijf jaar nam hij op het hoogste niveau deel aan de internationale Kurt Thomas Cursus. Hij behaalde met glans een tweede masterdiploma directie aan het conservatorium van Antwerpen, waar hij opgeleid werd door Geert Hendrix en Luc Anthonis. In Brugge dirigeert hij het koor Vagantes Morborum. Korneel doceert respectievelijk praktische harmonie voor pianisten, muziektheoretici en dirigenten en artistiek onderzoek en barokcoaching voor zangers aan het conservatorium van Antwerpen.

Sinds 2005 is Joris Derder (BE) bariton bij het Vlaams Radio Koor. Daar creëerde hij als solist ook werk van Bo Holten en Johan Duijck en werkte er mee aan tal van cd-, radio- en tv-opnamen. Hij concerteerde ook als solist in heel wat Europese landen, New York en Zuid-Korea in repertoire van de renaissance tot hedendaags en creaties van nieuw werk. Hij werkte onder meer samen met Collegium Vocale Gent onder leiding van Philippe Herreweghe, Bo Holten, Johan Duijck, Kurt Bikkembergs, Patrick Peire, Jos van Immerseel, Timo Nuoranne, Marcus Creed, Kaspars Putnins, Paul Hillier, Mariss Jansons en tal van andere dirigenten. Opera is hem evenmin vreemd: hij zong in Leiden de rol van Zuniga in *Carmen* en vertolkte de titelrol in *Orfeo* van F. Bertoni. Ook speelde Joris de rol van Hans in *Grietje de Heks*, een kinderopera op muziek van Filip Martens en was hij te horen in *Vadermoord*, een muziektheaterproductie van TG Vagevuur.

Uitvoerders en programma

Ensemble Apotheosis:

Joris Derder: bariton

Annelies Decock: barokviool

Dimos De Beun: blokfluiten

Thomas Baeté: viola da gamba

Korneel Bernolet: klavecimbel & leiding

—

Henry Purcell (1659-1695)

A Serenading Song, uit *Orpheus Britannicus*, Z510 (1698)

- Symphony

- Recit

- Trible of the Symphony

- Air

- Symphony

- Recit

- Chorus

Georg Friedrich Händel (1685-1759)

Sonate in g, MS Fitzwilliam MS30H11

- Larghetto

- Allegro

- Adagio

- Allegro

Thomas-Louis Bourgeois (1676-1751)

Phèdre et Hypolitte, uit *Cantates Françaises ou Musique de Chambre, Livre II* (1718)

- Prélude: gravement

- Récitatif

- Air: vivement

- Récitatif

- Air: lentement

- Récitatif

- Air: gay et modéré

— pause —

Thomas-Louis Bourgeois

Zéphire et Flore, uit *Cantates Françaises ou Musique de Chambre, Livre II* (1718)

- Prélude: gravement

- Récitatif

- Air: gracieusement

- Récitatif

- Orage: vitte

- Air: gayment

- Récitatif

- Air: gracieusement

- Récitatif

- Air: gayment

Henry Purcell

Cantate, naar delen uit *The Masque in Timon of Athens*, Z632 (1694) (arr. Korneel Bernolet)

- Overture: [Prelude], Allegro, Adagio,

[Marche 1], [Gigue], [Marche 2]

- Air (Nymphs: Jacob & George)

- Air (George)

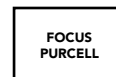
- Air (Bacchus)

- Recitative (George)

- Chorus (Cupid & Bacchus)

Dit concert maakt deel uit van de Scoop-reeks en wordt live opgenomen. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden.

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

Barokke mix van stijlen

Heel wat componisten uit de barokperiode destilleerden hun eigen recepten uit de vele muzikale stijlen die destijds in Europa weerklonken. Henry Purcell werkte zichzelf in de gratie van zijn vorst Charles II door aan zijn typisch Engelse geluid ook Franse elementen toe te voegen. Händel deed het Londense publiek uit zijn hand eten door een geheel eigen mengeling van Italiaanse, Franse en Duitse klanken. Thomas-Louis Bourgeois mengde zich dan weer in de muzikale discussies van het Parijs van toen door Italiaanse recepten toe te passen op de Franse esthetiek. Vernieuwing in de muziek ontstaat door vreemde klanken te integreren: een recept dat vandaag nog niets van zijn geldigheid verloren heeft.

Purcell

Henry Purcell groeide op tijdens de Restoration, de periode net na het herstel van de Engelse troon: na het puriteinse en militaristische bewind van Lord Protector Cromwell, keerde koning Charles II terug naar Engeland. Hij bevrijdde de muziek van de censuur onder de republiek en installeerde opnieuw een actieve hofcultuur die nood had aan muziek. Het was in die bijzonder muziekminnende omgeving dat Purcell opgroeide als muzikant en zijn eerste kansen kreeg als componist. Charles II had tijdens zijn ballingschap in Frankrijk de smaak van de Franse muziek te pakken gekregen. Purcell bestudeerde nauwlettend de partituren van Lodewijk XIV's hofcomponist Lully en integreerde diens geluid in zijn eigen werk – wat hem de appreciatie van het hof opleverde. De Franse invloeden zijn duidelijk hoorbaar in Purcells bijzonder elegante melodievoering of het vaak dansante karakter van zijn instrumentale tussenspelen. Maar tegelijk is ook de invloed van Italiaanse voorbeelden sterk aanwezig in de muziek: zeker in

Purcells vaak lang uitgesponnen recitatieven hoor je de echo's van de vroege Italiaanse operacomponisten zoals Monteverdi.

In de hele barokperiode was er allicht niemand die tekst en muziek beter op elkaar wist af te stemmen dan Henry Purcell. John Playford, de samensteller van *Orpheus Britannicus* (Purcells postume anthologie uit 1698) schreef dan ook in zijn voorwoord: 'het uitzonderlijke talent van de componist in eender welk genre is voldoende gekend, maar hij werd vooral bewonderd omwille van zijn vocale muziek, omdat hij een bijzondere gave bezat om de energie van Engelse woorden tot leven te brengen. Dat is de reden waarom hij zoveel passie deed oplaaien bij al zijn luisteraars'. Daarbovenop zou je kunnen stellen dat deze Britse Orpheus nooit zoveel begeestering in zijn klanken wist te leggen, als wanneer hij zijn eigen kunst beschreef. Een bekend voorbeeld daarvan is de *Ode aan Sint Cecilia*: een meesterlijke lofzang op de kunst waaraan Purcell zijn leven wijdde. Maar ook in *A Serenading Song*, dat vanavond op het programma staat, speelt de kracht van muziek een centrale rol. Zachte tonen raken het hart van de geliefde, sluipen haar dromen binnen en wakkeren daar de liefde aan. Muziek wordt hier verzoend met haar alleroudste rol: de passies beroeren en het hart in beweging zetten. Purcells talent als toondichter wordt meteen vanaf de eerste gezongen noten duidelijk. 'Soft notes', cirkelt om éénzelfde toon, maar op de woorden 'gently raised' reist de melodie naar hogere oorden. 'Fair Corinna' krijgt bevallige beweging mee, 'to rudely wound' springt met onregelmatige sprongen naar een spanningsvolle leidtoon. En dat allemaal in enkele maten tijd.

Gegeven Purcells dramatische omgang met tekst, verbaast het dat hij zich pas de

laatste vijf jaar van zijn carrière ten volle aan theaternmuziek wijdde. Anders dan in Italië of Frankrijk kwam opera als een volledig gezongen genre nooit helemaal van de grond – Purcells *Dido and Aeneas* is hierop een unieke uitzondering. Theaternmuziek bleef de dialoog aangaan met het gesproken woord van de theatertekst en dat is allicht een van de redenen waarom Purcells fantastische theaternmuziek vandaag slechts zelden op de concertpodia te horen is. *The History of Timon of Athens*, een bewerking van Thomas Shadwell op basis van Shakespeares originele tekst, ging in 1695 (niet lang voor Purcells dood) in première. De meeste muziekfragmenten zaten verrat in de tweede akte, waarin Timon een *entertainment* laat opvoeren ter ere van zijn gasten. Een verhaal binnen het verhaal dus, waarin Cupido en Bacchus het tegen elkaar opnemen. De zachte klanken van de blokfluit maken het pastorale plaatje compleet. In de ouverture weerklinken puntige Franse ritmes, maar ook Italiaans aandoende loopjes. In een frivole, luchtige en tegelijk breekbare sfeer bezingen twee nymfen vervolgens de geneugten van de liefde. Om daarin gestoord te worden door een brutale Bacchant die maar één god erkent: Bacchus. Het recitatief dat daarop volgt in deze selectie van het Ensemble Apotheosis, is wederom een knap staaltje van Purcells virtuoze vertelkunst. De korte pastorale eindigt met eensgezindheid en wordt besloten met een *Curtain Tune*. Hiermee sloot Purcell aan bij de typische Britse *ground*-traditie: bovenop een zich steeds herhalende baslijn spinnen de bovenstemmen telkens nieuwe variaties.

Händel

Ook Georg Friedrich Händel tapte stilistisch telkens opnieuw uit verschillende vaatjes. Hij groeide op in Duitsland, leerde de knepen van de Italiaanse stijl in Rome en maakte later een

grandioze carrière in Londen. De Franse stijl pikte hij op in de operahuizen van zijn jonge jaren. Heel wat Duitse hoven flirtten toen met de Franse cultuur en Lully-achtige dansritmes en ouvertures doken overal op.

Bourgeois

Dat het Ensemble Apotheosis niet voor de platgetreden paden kiest, wordt duidelijk met de muziek van Thomas-Louis Bourgeois. Deze geboren Henegouwenaar zong als contratenor in de opera van Parijs, stond allicht enkele jaren aan het hoofd van de Brusselse Muntchouwburg, nam daarna heel wat opdrachten aan in Dijon, Poitiers en Lyon en verdween uiteindelijk in de obscuriteit. Vooral het toen erg populaire genre van de kamercantate inspireerde Bourgeois als componist. Zijn muziek is op en top Frans, vol gracieuze versieringen en delicate accenten. Maar het feit dat bijvoorbeeld al zijn aria's in de *da capo*-vorm zijn geschreven (waarbij het begin op het einde herhaald wordt) verraadt ook een stevige dosis Italiaanse smaak. Dat de viola da gamba een belangrijke rol speelt in zijn cantates, toont dan weer zijn trouw aan de Franse traditie: de gamba was op dat moment al een tijdje uit de mode, ten voordele van de Italiaanse cello. Bourgeois is net als Purcell een meester in de tekstexpressie, wat ten overvloede duidelijk wordt in de muziek van de beide cantates die in dit programma opgenomen werden.

Annemarie Peeters

De geschiedenis van Timon van Athene

De Griekse schrijver, sofist en rondtrekkend redenaar Lucianus, geboren omstreeks 125 in het Syrische Samosata en gestorven als Romeins ambtenaar in Egypte rond 192, was de auteur van spitsvondige epigrammen, retorische voordrachten en een groot aantal dialogen. *Timon, de misantroop* is daarvan de meest bekende.

Het verhaal van de Atheense mensenhater Timon werd al voor Lucianus kort aangehaald door Plutarchus in zijn levensbeschrijving van Marcus Antonius, en meer in detail in deze van Alcibiades. Plutarchus' levensbeschrijving van Timon van Athene is vermoedelijk gebaseerd op de verloren gegane komedie *Timon* van Aristophanes. Lucianus' dramatische dialoog laat de rijke misantroop Timon van Athene, die geruïneerd werd door de Peloponesische oorlog en door zijn vrienden in de steek werd gelaten, als het ware herleven. De wanhoop nabij richt Timon allerlei jammerklachten en smeebeden tot mensen en goden zodat deze laatste medelijden krijgen en Zeus Pluto en Hermes opdraagt Timon opnieuw met rijkdom te overstelpen. Onmiddellijk wordt hij weer lastiggevallen door een schare vrienden (?) en zogenaamde bewonderaars, maar Timon heeft zijn les wel geleerd en jaagt ze allemaal weg.

Dit verhaal inspireerde ook de Italiaan Matteo Maria Boiardo tot zijn komedie *Timon*. Hier is het Jupiter die Fortuna beveelt om Timon zijn rijkdom te restitueren. Timon weigert echter uit angst toch weer alles te verliezen en ontvlucht alle menselijke gezelschap. Boiardo droeg deze moraliserende komedie op aan de hertog van Ferrara.

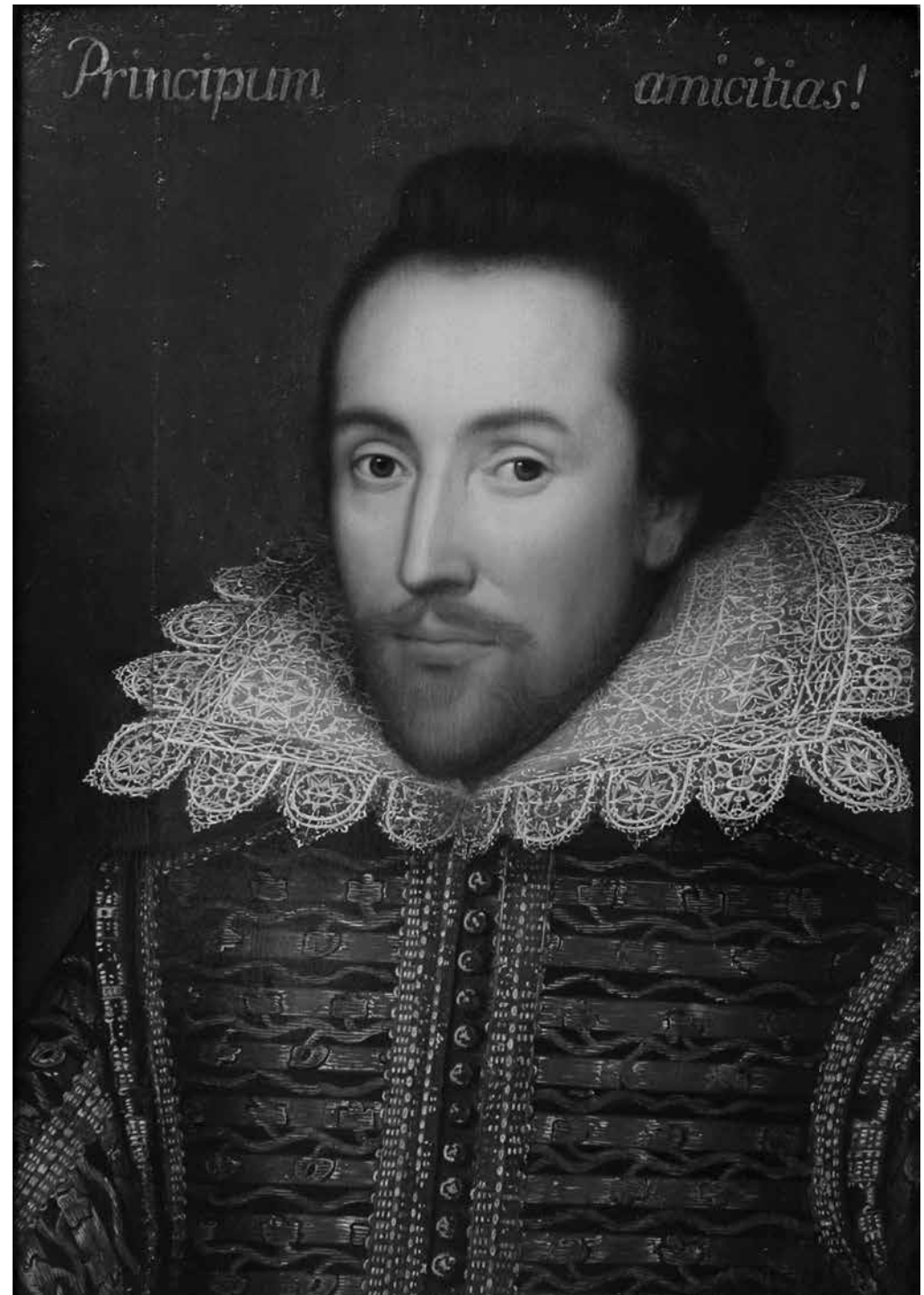
Meer dan een eeuw later gebruikten zowel William Shakespeare als Thomas Shadwell dezelfde bron (Lucianus) voor hun

bewerkingen. Shakespeares *Timon*, een drama in vijf bedrijven in verzen en proza, werd vermoedelijk geschreven in 1608 en gepubliceerd in 1623. Van de versie van Lucianus bestond geen Engelse vertaling, dus Shakespeare moet deze dialoog gekend hebben door een van de vele Italiaanse vertalingen of door die van Filbert Bretin in het Frans uit 1582.

Het verhaal werd uitgebreid met een aantal parasiet-achtige personages. Om ervan af te geraken nodigt Timon ze uit op een maaltijd en gooit ze een kom kokend water in het gezicht. Hij vlucht een grot in en leidt verder een eenzaam bestaan. Maar op een dag ontdekt hij al gravend een schat, die hij uitdeelt aan de troepen van Alcibiades, enkele courtisanes en bandieten en aan zijn trouwe bediende Flavius. In een dialoog met de cynische filosoof Apemantus getuigt hij vervolgens van zijn bitterheid. Hij weigert eerherstel door de Atheense senaat en laat zich opknopen aan een boom naast zijn grot.

Shadwells *Timon of Athens*, in feite een adaptatie van Shakespeare, werd al in 1678 door de in Londen werkende Franse componist Louis Grabu op muziek gezet, maar de grootste componist die dit onderwerp ooit behandelde was ongetwijfeld Henry Purcell.

Johan Huys

Het Cobbe-portret van William Shakespeare

Isabelle Faust © Felix Broede

vr 20.03.15 / 20.00 / Concertzaal
**Il Giardino Armonico & Isabelle Faust /
Pianti e addii**

Tranen en afscheid hoeven geen reden tot treuren te zijn, want ze leveren vaak de allermooiste muziek op. Met violiste Isabelle Faust en sopraan Mojca Erdmann heeft publiekslieveling Giovanni Antonini weer twee partners van wereldformaat aan zijn zijde voor dit roerende programma rond Haydn en Mozart. Zakdoeken mee!

Emma Kirkby

zo 22.03.15 / 15.00 / Concertzaal
**Emma Kirkby & Jacob Lindberg / Songes
and Ayres**

In Engeland werd de welsprekendheid van Shakespeare en Spenser op een heel originele manier geëvenaard in de composities van Dowland, Danyel en hun tijdgenoten. Emma Kirkby, de grande dame van de oude muziek, zingt hun intieme *lute songs* over schepping en metamorfose, Dido en Aeneas, Sappho en Horatius en het arcadische ideaal.

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT 'T ZAND 34 BRUGGE

Praat na de voorstelling gezellig na in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook of Twitter (@concertgebouwbr).

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. www.concertgebouw.be/services.

 Vlaanderen
verbeelding werkt

 west-vlaanderen
de gebreven provincie

BRUGGE

FLUXUS

DeMorgen.

Knack

Klara

GOBRA
ROELEN DEEREN

FOCUS|LWTV